

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (ósma izba w składzie powiększonym)

z dnia 30 listopada 2022 r.*

Prawo instytucjonalne – Członek EKES-u – Postępowanie w sprawie udzielenia absolutorium z wykonania budżetu EKES-u za rok budżetowy 2019 – Rezolucja Parlamentu wskazująca skarżącego jako sprawcę zachowań mobbingowych – Skarga o stwierdzenie nieważności – Akt niepodlegający zaskarżeniu – Niedopuszczalność – Skarga o zadośćuczynienie – Ochrona danych osobowych – Domniemanie niewinności – Obowiązek zachowania poufności – Zasada dobrej administracji – Proporcjonalność – Wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom

W sprawie T-401/21

KN, którego reprezentowali M. Casado García-Hirschfeld i M. Aboudi, adwokaci,

strona skarżąca,

przeciwko

Parlamentowi Europejskiemu, którego reprezentowali R. Crowe, C. Burgos i M. Allik, w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

SĄD (ósma izba w składzie powiększonym),

w składzie podczas narady: M. van der Woude, prezes, J. Svenningsen (sprawozdawca), C. Mac Eochaidh, T. Pynnä i J. Laitenberger, sędziowie,

sekretarz: L. Ramette, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 września 2022 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

- 1 W swojej skardze skarżący KN żąda, po pierwsze, na podstawie art. 263 TFUE stwierdzenia nieważności decyzji Parlamentu Europejskiego (UE, Euratom) 2021/1552 z dnia 28 kwietnia 2021 r. w sprawie absolutorium z wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej za rok budżetowy 2019, sekcja VI – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (Dz.U. 2021, L 340, s. 140, zwanej dalej „zaskarżoną decyzją”) oraz rezolucji Parlamentu Europejskiego (UE) 2021/1553 z dnia 29 kwietnia 2021 r. zawierającej uwagi stanowiące integralną część decyzji w sprawie absolutorium z wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej za rok budżetowy 2019, sekcja VI – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (Dz.U. 2021, L 340, s. 141, zwanej dalej „zaskarżoną rezolucją”) (zwane dalej razem z zaskarżoną decyzją „zaskarżonymi aktami”), a po drugie, na podstawie art. 268 TFUE, zadośćuczynienia za krzywdę, której doznał wskutek zaskarżonych aktów.

Okoliczności powstania sporu

- 2 Skarżący jest członkiem Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES). W okresie od kwietnia 2013 r. do października 2020 r. był przewodniczącym grupy pracodawców (zwanej dalej „grupą I”).
- 3 W dniu 6 grudnia 2018 r. Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF), po otrzymaniu informacji o zarzutach dotyczących zachowania skarżącego wobec innych członków EKES-u i członków personelu EKES-u, wszczął przeciwko niemu dochodzenie.
- 4 Pismem z dnia 16 stycznia 2020 r. OLAF poinformował skarżącego o zamknięciu dochodzenia i przekazaniu raportu (zwanego dalej „raportem OLAF-u”) belgijskiej prokuraturze federalnej oraz przewodniczącemu EKES-u. Ponieważ OLAF stwierdził w szczególności, że skarżący stosował mobbing wobec dwóch członków personelu EKES, po pierwsze, zalecił EKES wszczęcie postępowania, o którym mowa w art. 8 kodeksu postępowania członków EKES -u oraz podjęcie „wszelkich środków niezbędnych do uniknięcia nowych przypadków mobbingu ze strony [skarżącego] w miejscu pracy”, a po drugie, zalecił belgijskiej prokuraturze federalnej wszczęcie postępowania sądowego, ponieważ czyny stwierdzone w jego raporcie mogły stanowić przestępstwo w rozumieniu art. 442a belgijskiego kodeksu karnego.
- 5 Decyzją (UE) 2020/1984 Parlamentu Europejskiego z dnia 13 maja 2020 r. w sprawie absolutorium z wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej za rok budżetowy 2018, sekcja VI – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (Dz.U. 2020, L 417, s. 469), instytucja ta odroczyła decyzję w sprawie udzielenia sekretarzowi generalnemu EKES-u absolutorium z wykonania budżetu EKES-u za rok budżetowy 2018.
- 6 Następnego dnia Parlament przyjął rezolucję (UE) 2020/1985, zawierającą uwagi stanowiące integralną część decyzji w sprawie absolutorium z wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej za rok budżetowy 2018, sekcja VI – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (Dz.U. 2020, L 417, s. 470). W pkt 6 tej rezolucji wskazano w istocie, że Parlament oczekuje poinformowania przez EKES o środkach podjętych w następstwie raportu OLAF-u.

- 7 W dniu 9 czerwca 2020 r. prezydium EKES-u przyjęło szereg środków w celu zastosowania się do zaleceń OLAF-u. W szczególności, po pierwsze, prezydium EKES-u wezwało skarżącego do rezygnacji z pełnienia funkcji przewodniczącego Grupy I oraz do wycofania swojej kandydatury na przewodniczącego EKES-u, a po drugie, zwolniło go z wszelkiej działalności w zakresie kierowania i zarządzania personelem.
- 8 Pismem z dnia 7 lipca 2020 r. przewodniczący EKES-u poinformował Parlament o środkach przyjętych przez prezydium EKES-u w dniu 9 czerwca 2020 r.
- 9 Decyzją z dnia 15 lipca 2020 r. zgromadzenie plenarne EKES-u, na wniosek auditorat du travail de Bruxelles (inspekcji pracy w Brukseli, Belgia) uchyliło immunitet skarżącego. Następnie decyzją z dnia 28 lipca 2020 r. zgromadzenie plenarne EKES-u postanowiło, że organ ten wystąpi z powództwem adhezyjnym w postępowaniu przeciwko skarżącemu przed tribunal correctionnel de Bruxelles (sądem karnym w Brukseli).
- 10 Decyzją (UE) 2020/2046 Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2020 r. w sprawie absolutorium z wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej za rok budżetowy 2018, sekcja VI – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (Dz.U. 2020, L 420, s. 16), Parlament ostatecznie odmówił udzielenia sekretarzowi generalnemu EKES-u absolutorium z wykonania budżetu EKES-u za rok budżetowy 2018. W rezolucji tej Parlament, w szczególności, wyraził wątpliwości co do działań podjętych przez EKES w następstwie raportu OLAF-u.
- 11 W dniu 25 marca 2021 r. komisja kontroli budżetowej Parlamentu (zwana dalej „Cocobu”) w ramach procedury absolutorium z wykonania budżetu EKES-u za rok budżetowy 2019 złożyła sprawozdanie, w którym zaleciła udzielenie absolutorium sekretarzowi generalnemu EKES-u.
- 12 W dniu 28 kwietnia 2021 r. Parlament przyjął zaskarżoną decyzję, w której postanowił udzielić sekretarzowi generalnemu EKES-u absolutorium z wykonania budżetu tego organu za rok budżetowy 2019.
- 13 Następnego dnia Parlament przyjął zaskarżoną rezolucję, która ma, między innymi, następujące brzmienie:

„Odmowa udzielenia absolutorium w 2018 r., konflikt interesów, molestowanie, sygnalizowanie nieprawidłowości

[Parlament]

66. przypomina, że kilku pracowników przez długi czas było nękanych psychicznie przez ówczesnego przewodniczącego Grupy I; ubolewa, że mimo wprowadzonych w Komitecie środków przeciwdziałania molestowaniu nie udało się wcześniej położyć kresu tej sprawie ze względu na wysokie stanowisko jego członka; [...] potępia fakt upływu długiego czasu, jaki zajęło Komitetowi wprowadzenie niezbędnych środków, aby dostosować regulamin wewnętrzny i kodeks postępowania Komitetu w celu uniknięcia takiej sytuacji w przyszłości; [...]

68. podkreśla, że uchybienia Komitetu w tej sprawie doprowadziły do istotnej straty środków publicznych w związku z kosztami obsługi prawnej, zwolnieniami chorobowymi, ochroną ofiar, ograniczoną produktywnością, posiedzeniami prezydium i innych organów itp.; uważa zatem, że jest to sprawa budząca niepokój w odniesieniu do rozliczalności, kontroli budżetowej i dobrego zarządzania zasobami ludzkimi w instytucjach, organach i jednostkach organizacyjnych Unii; [...]

69. przypomina, że Parlament odmówił udzielenia sekretarzowi generalnemu Komitetu absolutorium za rok budżetowy 2018 r., między innymi z powodu rażącego naruszenia obowiązku staranności i braku działań ze strony administracji, a także z powodu konsekwencji finansowych; przypomina Komitetowi, że odmowa udzielenia absolutorium to poważna sprawa, która wymaga natychmiastowego działania; głęboko ubolewa z powodu braku zdecydowanego działania, szczególnie w kwestii zapobiegania i środków naprawczych, ze strony byłego dyrektora działu zasobów ludzkich i finansów, a obecnie sekretarza generalnego, przed odmową udzielenia absolutorium za 2018 r.;

70. zauważa, że w procedurach udzielania absolutorium za 2018 r. i częściowo za 2019 r. sekretarz generalny nie był w stanie przedstawić Komisji Kontroli Budżetowej Parlamentu dostatecznych, przejrzystych i wiarygodnych informacji, [...]

75. [...] jest zaniepokojony, że jeden z członków, który został uznany za winnego molestowania, po wydaniu przez OLAF zalecenia był nadal aktywnym członkiem prezydium i zdołał opóźnić przyjęcie nowego kodeksu postępowania członków [...]

80. [...] jest jednak poważnie zaniepokojony faktem, że sprawca został powołany przez Radę na członka na nową kadencję, a ofiarom i sygnalistom grozi odwet ze strony tego członka lub osób wspierających go w Komitecie; podkreśla, że nie przyznał się on do swoich czynów ani nie wyraził żalu, co świadczy o zupełnym braku autorefleksji i szacunku dla ofiar; [...]

83. zauważa, że na sesji plenarnej Komitetu 15 i 16 lipca 2020 r. potwierdzono decyzję prezydium z 9 czerwca 2020 r. dotyczącą przyłączenia się Komitetu w charakterze strony cywilnej do postępowania, które zostanie wszczęte przez brukselskiego inspektora pracy przed sądem karnym w Brukseli; zauważa, że brukselskiego inspektora pracy poinformowano o uchyleniu immunitetu członka, lecz do tej pory nie otrzymano żadnych dalszych informacji o postępowaniu. [...]"

Żądania stron

14 Skarżący wnosi do Sądu o:

- stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji oraz zaskarżonej rezolucji;
- zasądzenie od Parlamentu na jego rzecz kwoty 100 000 EUR tytułem zadośćuczynienia za krzywdę;
- obciążenie Parlamentu kosztami postępowania.

15 Parlament wnosi do Sądu o:

- odrzucenie skargi o stwierdzenie nieważności jako niedopuszczalnej lub ewentualnie oddalenie jej jako bezzasadnej;
- odrzucenie skargi o zadośćuczynienie jako niedopuszczalnej lub ewentualnie oddalenie jej jako bezzasadnej;
- obciążenie skarżącego kosztami postępowania.

Co do prawa

- 16 Nie podnosząc formalnie zarzutu niedopuszczalności na podstawie art. 130 regulaminu postępowania przed Sądem, Parlament podnosi, że żądania stwierdzenia nieważności i zadośćuczynienia są niedopuszczalne.

W przedmiocie dopuszczalności żądań stwierdzenia nieważności

- 17 Parlament podnosi, po pierwsze, że zaskarżone akty, których jedynym adresatem jest EKES, nie mają na celu wywarcia wiążących skutków prawnych zmieniających sytuację prawną osób trzecich. Po drugie wskazuje, że zaskarżone akty nie dotyczą skarżącego ani bezpośrednio, ani indywidualnie, wobec czego nie ma on legitymacji procesowej do ich zaskarżenia.
- 18 Skarżący kwestionuje tę argumentację i podnosi w istocie, że zaskarżone akty są dla niego niekorzystne w zakresie, w jakim dotyczą one zarzucanego mu zachowania mobbingowego. W tym względzie wskazuje on, że biorąc pod uwagę ich publikację, akty te bezpośrednio naruszają jego dobre imię i godność, indywidualizując go w sposób analogiczny do ich adresata.
- 19 Na wstępie należy zbadać łącznie dopuszczalność żądań stwierdzenia nieważności skierowanych przeciwko zaskarżonym aktom, w zakresie, w jakim zaskarżona rezolucja zawiera uwagi stanowiące integralną część zaskarżonej decyzji.
- 20 W tym względzie należy zauważyć, że skarżący nie domaga się stwierdzenia nieważności zaskarżonych aktów w zakresie, w jakim Parlament udzielił sekretarzowi generalnemu EKES-u absolutorium z wykonania budżetu tego organu na rok budżetowy 2019, lecz jedynie w zakresie, w jakim skarżący został zidentyfikowany w zaskarżonej rezolucji jako sprawca zachowań mobbingowych lub przynajmniej jego identyfikacja pod tym kątem stała się możliwa.
- 21 Innymi słowy, skarżący domaga się stwierdzenia nieważności zaskarżonych aktów jedynie w zakresie, w jakim dotyczą go niektóre uwagi zawarte w zaskarżonej rezolucji, które stanowią integralną część zaskarżonej decyzji, nie podważając sentencji tej decyzji, w której Parlament udzielił absolutorium EKES.
- 22 W tym kontekście należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem jedynie sentencja aktu może wywoływać skutki prawne i w konsekwencji być niekorzystna, jakiegokolwiek byłoby uzasadnienie tego aktu. Natomiast ocena zawarta w uzasadnieniu aktu nie może jako taka być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności i może być poddana kontroli legalności sprawowanej przez sąd Unii jedynie w zakresie, w jakim ocena ta, jako uzasadnienie aktu niekorzystnego, stanowi niezbędne wsparcie sentencji tego aktu (zob. podobnie wyroki: z dnia 17 września 1992 r., NBV i NVB/Komisja, T-138/89, EU:T:1992:95, pkt 31; z dnia 1 lutego 2012 r., Région wallonne/Komisja, T-237/09, EU:T:2012:38, pkt 45).
- 23 Tymczasem w niniejszym przypadku zawarte w zaskarżonej rezolucji uwagi dotyczące skarżącego nie stanowią koniecznego uzasadnienia sentencji zaskarżonej decyzji. Parlament bowiem postanowił udzielić absolutorium sekretarzowi generalnemu EKES-u z wykonania budżetu tego organu na rok budżetowy 2019 niezależnie od tej części zaskarżonej rezolucji, która pozwala na zidentyfikowanie skarżącego jako sprawcy zachowań mobbingowych.

- 24 W związku z tym odniesienie do skarżącego jako sprawcy zachowań mobbingowych w zaskarżonej rezolucji nie może samo w sobie stanowić przedmiotu skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej przez skarżącego przed Sąd, a w każdym razie w braku możliwości powiązania tego odniesienia z sentencją zaskarżonej decyzji, nie można poddać go kontroli zgodności z prawem sprawowanej przez sąd Unii.
- 25 Argument skarżącego, zgodnie z którym część zaskarżonej rezolucji, która go dotyczy, jest dla niego niekorzystna, nie podważa tego wniosku. Skarżący nie jest bowiem pozbawiony dostępu do sądu, ponieważ skarga z tytułu odpowiedzialności pozaumownej przewidziana w art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE pozostaje dlań otwarta na wypadek, gdyby rozpatrywane zachowanie Parlamentu mogło spowodować powstanie odpowiedzialności Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 12 września 2006 r., Reynolds Tobacco i in./Komisja, C-131/03 P, EU:C:2006:541, pkt 82).
- 26 W tym względzie, jeżeli przedmiot wniosku o stwierdzenie nieważności pokrywa się z przedmiotem wniosku o zadośćuczynienie, odrzucenie wniosku o stwierdzenie nieważności jako niedopuszczalnego ze względu na brak aktu zaskarżalnego przez skarżącego nie pozbawia Sądu możliwości odwołania się w razie potrzeby do zarzutów i argumentów podniesionych na poparcie tegoż wniosku w celu oceny zgodności z prawem zachowania zarzucanego Parlamentowi w ramach wniosku o zadośćuczynienie (zob. podobnie wyrok z dnia 9 grudnia 2010 r., Komisja/Strack, T-526/08 P, EU:T:2010:506, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 W świetle powyższych rozważań żądania stwierdzenia nieważności należy odrzucić jako niedopuszczalne.

W przedmiocie dopuszczalności żądania zadośćuczynienia

- 28 Przyznając, że skarga o zadośćuczynienie byłaby dopuszczalna, gdyby skarżący nie żądał również stwierdzenia nieważności zaskarżonych aktów, Parlament podnosi jednak, że żądanie zadośćuczynienia należałoby w niniejszym przypadku odrzucić jako niedopuszczalne na podstawie orzecznictwa, zgodnie z którym żądania naprawienia szkody majątkowej lub zadośćuczynienia za krzywdę winny zostać oddalone, gdy wykazują ścisły związek z żądaniami stwierdzenia nieważności, które same zostały oddalone jako bezzasadne lub odrzucone jako niedopuszczalne.
- 29 Prawdą jest, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w dziedzinie służby publicznej, jeżeli żądanie zadośćuczynienia ma ścisły związek z żądaniem stwierdzenia nieważności, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, odrzucenie tego żądania jako niedopuszczalnego, albo oddalenie go jako bezzasadnego pociąga za sobą również oddalenie żądania zadośćuczynienia (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 marca 2001 r., Connolly/Komisja, C-274/99 P, EU:C:2001:127, pkt 129; z dnia 30 września 2003 r., Martínez Valls/Parlament, T-214/02, EU:T:2003:254, pkt 43).
- 30 Jednakże, co się tyczy w szczególności niedopuszczalności żądania stwierdzenia nieważności aktu, orzecznictwo to zostało wypracowane w sprawach, w których strony skarżące nie zaskarżyły aktów, które leżały u podstaw podnoszonej przez nie szkody, w drodze skargi o stwierdzenie nieważności albo uczyniły to z opóźnieniem (wyrok z dnia 8 listopada 2018 r., Cocchi i Falcione/Komisja, T-724/16 P, niepublikowany, EU:T:2018:759, pkt 82). W zakresie, w jakim orzecznictwo to ma na celu uniknięcie obchodzenia środków odwoławczych, ma ono więc zastosowanie wyłącznie w sytuacji, gdy zarzucana szkoda wynika z aktu, który stał się ostateczny,

a który zainteresowana strona mogła zakwestionować w drodze skargi o stwierdzenie nieważności [zob. podobnie postanowienie z dnia 4 maja 2005 r., Holcim (Francja)/Komisja, T-86/03, EU:T:2005:157, pkt 50].

- 31 W niniejszym przypadku w celu odrzucenia zarzutu niedopuszczalności podniesionego przez Parlament wystarczy zatem stwierdzić, że żądania stwierdzenia nieważności zostały odrzucone jako niedopuszczalne ze względu na brak aktu zaskarżalnego, a nie dlatego, że skarżący nie zaskarżył tego aktu lub zrobił to zbyt późno.
- 32 W tych okolicznościach żądanie zadośćuczynienia jest dopuszczalne.

W przedmiocie zasadności żądania zadośćuczynienia

- 33 Powstanie odpowiedzialności pozaumownej Unii, w rozumieniu art. 340 akapit drugi TFUE, uzależnione jest od jednoczesnego spełnienia trzech przesłanek, a mianowicie bezprawności zachowania zarzucanego instytucji Unii, rzeczywistości szkody i istnienia związku przyczynowego pomiędzy zarzucanym zachowaniem a podniesioną szkodą (zob. podobnie wyrok z dnia 16 grudnia 2020 r., Rada i in./K. Chrysostomides & Co. i in., C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P i C-604/18 P, EU:C:2020:1028, pkt 79).
- 34 Jeżeli jedna z tych przesłanek nie jest spełniona, skargę należy w całości oddalić, bez konieczności badania pozostałych przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii (zob. wyrok z dnia 25 lutego 2021 r., Dalli/Komisja, C-615/19 P, EU:C:2021:133, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 W niniejszej sprawie w celu wykazania, że Parlament dopuścił się bezprawnego zachowania, skarżący wysuwa cztery zarzuty szczegółowe dotyczące naruszenia norm prawnych mających na celu przyznanie uprawnień jednostkom, a mianowicie, po pierwsze, prawa do ochrony danych osobowych, po drugie, zasady domniemania niewinności, po trzecie, zasady poufności dochodzeń OLAF-u, i po czwarte, prawa do dobrej administracji i zasady proporcjonalności.

W przedmiocie pierwszego zarzutu szczegółowego, dotyczącego naruszenia prawa do ochrony danych osobowych

- 36 Skarżący utrzymuje, że opublikowanie dotyczących go danych osobowych w zaskarżonej rezolucji nie stanowi zgodnego z prawem przetwarzania w rozumieniu art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. 2018, L 295, s. 39).
- 37 W szczególności podnosi on, że przetwarzanie jego danych osobowych nie było konieczne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia, ponieważ OLAF stwierdził w swoim raporcie, że zachowanie skarżącego nie miało żadnych skutków finansowych dla budżetu Unii. W związku z tym publikacja dotyczących go informacji nie była konieczna do wydania decyzji w sprawie absolutorium z wykonania budżetu EKES-u.
- 38 Parlament kwestionuje tę argumentację.

- 39 Zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 2018/1725 przetwarzanie danych osobowych jest zgodne z prawem, jeżeli i w zakresie, w jakim jest ono konieczne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej instytucji lub organowi Unii.
- 40 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 14 TUE Parlament pełni wraz z Radą Unii Europejskiej funkcje prawodawczą i budżetową, jak również funkcje kontroli politycznej i konsultacyjne, zgodnie z warunkami przewidzianymi w traktatach. W ramach demokratycznej kontroli wykorzystania funduszy publicznych przewidzianej w art. 319 TFUE Parlament dysponuje szerokim zakresem uznania w odniesieniu do uwag, które formułuje w przedmiocie sposobu, w jaki instytucje i jednostki organizacyjne Unii wykonały przynależną im część budżetu.
- 41 Ponadto instytucje dysponują pewnym zakresem uznania przy określaniu, w jakim zakresie przetwarzanie danych osobowych może być konieczne do wykonania zadania powierzonego organom publicznym [zob. podobnie wyrok z dnia 20 lipca 2016 r., Oikonomopoulos/Komisja, T-483/13, EU:T:2016:421, pkt 57 (niepublikowany) i przytoczone tam orzecznictwo].
- 42 Tym samym argumentacja skarżącego wymaga sprawdzenia, czy Parlament nie przekroczył przysługującego mu zakresu uznania, gdy stwierdził, że przetwarzanie danych osobowych skarżącego było konieczne do wykonania powierzonego tej instytucji zadania realizowanego w interesie publicznym, polegającego na kontroli wykonania budżetu przez EKES w roku budżetowym 2019.
- 43 W niniejszej sprawie należy przypomnieć, po pierwsze, że Parlament podczas kontroli wykonania budżetu na rok budżetowy 2018 odmówił EKES-owi udzielenia absolutorium, w szczególności dlatego, że uznał, iż środki podjęte przez ten organ w następstwie raportu OLAF-u, w celu uniknięcia powtórzenia tego rodzaju sytuacji w przyszłości, były zasadniczo niewystarczające.
- 44 Tymczasem zgodnie z art. 262 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniającego rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylającego rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. 2018, L 193, s. 1), Parlament ma obowiązek zapewnienia nadzoru środków podjętych przez adresata absolutorium w celu uwzględnienia uwag towarzyszących decyzji o udzieleniu absolutorium.
- 45 W niniejszym przypadku, ponieważ Parlament uznał, że środki podjęte przez EKES w celu uwzględnienia uwag zawartych w rezolucji dotyczącej roku budżetowego 2018 były zasadniczo niewystarczające, przetwarzanie danych osobowych skarżącego wydawało się konieczne do wykonania zadania w postaci kontroli wykonania budżetu EKES-u na rok budżetowy 2019.
- 46 Po drugie, waga konsekwencji finansowych wynikających z nieprawidłowości stwierdzonych przez Parlament również pozwala na wykazanie konieczności takiego przetwarzania.
- 47 Zważywszy bowiem na fakt, że zarzucane skarżącemu zachowanie mobbingowe było przyczyną poważnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu EKES-u, polegających na wydatkach, których można było uniknąć i które zostały zarzucone temu organowi w pkt 68 zaskarżonej rezolucji, przytoczonym w pkt 13 powyżej, Parlament powinien był to odnotować.

- 48 A zatem, biorąc pod uwagę ryzyko powtarzania się tego zachowania i jego wpływu na prawidłowe zarządzanie zasobami ludzkimi, przetwarzanie danych osobowych skarżącego wydało się konieczne do osiągnięcia celu wskazanego w motywie A zaskarżonej rezolucji, a mianowicie zasadniczo wzmocnienia demokratycznej legitymacji instytucji Unii dzięki, w szczególności, promowaniu prawidłowego zarządzania zasobami ludzkimi.
- 49 Po trzecie, zakładając, że skarżący uważa, iż publikacja zaskarżonej rezolucji stanowi przetwarzanie jego danych osobowych w sposób sprzeczny z art. 5 rozporządzenia 2018/1725, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 37 ust. 1 rozporządzenia 2018/1046 „sprawozdania finansowe prezentuje [się] zgodnie z zasadą przejrzystości”.
- 50 W tym względzie orzeczono, że zasada przejrzystości zapisana w art. 15 TFUE pozwala obywatelom na bliższe uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji i gwarantuje, że administracja cieszy się większą prawowitością, jest bardziej skuteczna i odpowiedzialna względem obywateli w systemie demokratycznym (wyrok z dnia 9 listopada 2010 r., Volker und Markus Schecke i Eifert, C-92/09 i C-93/09, EU:C:2010:662, pkt 68). Rzeczone postanowienie jest wyrazem tego, że w demokratycznym społeczeństwie podatnicy i opinia publiczna mają ogólnie prawo do informacji o wykorzystaniu wydatków publicznych, zwłaszcza w przedmiocie wydatków na pracowników. Informacje takie mogą przyczynić się do debaty publicznej nad kwestią interesu ogólnego, służą więc interesowi publicznemu (zob. podobnie wyrok z dnia 20 maja 2003 r., Österreichischer Rundfunk i in., C-465/00, C-138/01 i C-139/01, EU:C:2003:294, pkt 85).
- 51 Tak więc w ramach postępowania w sprawie udzielenia absolutorium publikacja zaskarżonych aktów ma na celu wzmocnienie publicznej kontroli wykonania budżetu i przyczynienie się do właściwego wykorzystania funduszy publicznych przez administrację Unii (zob. w drodze analogii wyrok z dnia 9 listopada 2010 r., Volker und Markus Schecke i Eifert, C-92/09 i C-93/09, EU:C:2010:662, pkt 69 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 52 Stąd wniosek, że publikacja zaskarżonej rezolucji była konieczna dla wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym przez Parlament.
- 53 Z całości powyższych rozważań wynika, że Parlament nie przekroczył granic przysługującego mu uznania, stwierdzając, że przetwarzanie danych osobowych skarżącego jest konieczne w celu wykonania powierzonego tej instytucji zadania kontroli wykonania budżetu przez EKES. Przetwarzanie danych osobowych skarżącego jest zatem zgodne z prawem w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 2018/1725.
- 54 Argument skarżącego, że OLAF wskazał w swoim raporcie, iż przypisywane skarżącemu czyny nie miały żadnych skutków finansowych, nie podważa tego wniosku.
- 55 Zaskarżoną rezolucję przyjęto bowiem w ramach kontroli wykonania budżetu EKES-u, a zatem jej celem nie jest kontrola ani osądzanie zachowania skarżącego.
- 56 Zaskarżona rezolucja ma jedynie na celu wyrażenie oceny sposobu, w jaki EKES wykonał swój budżet, oraz uwag w przedmiocie dokonywania wydatków w przyszłości. W tym względzie w pkt 68 zaskarżonej rezolucji Parlament wyraźnie określił konsekwencje finansowe, jakie zachowania mobbingowe, takie jak rozpatrywane w niniejszej sprawie, mogą mieć dla prawidłowego funkcjonowania organów i instytucji Unii. W świetle stwierdzonych poważnych

nieprawidłowości administracyjnych, okoliczność, że OLAF uznał, iż zachowanie skarżącego wobec niektórych członków personelu nie miało skutków finansowych, nie stoi zatem na przeszkodzie temu, by Parlament owo zachowanie odnotował.

57 Z powyższego wynika, że pierwszy zarzut szczegółowy nie pozwala na wykazanie bezprawnego zachowania po stronie Parlamentu.

W przedmiocie drugiego zarzutu szczegółowego, dotyczącego naruszenia zasady domniemania niewinności

58 Skarżący utrzymuje, że Parlament naruszył zasadę domniemania niewinności, wskazując go w zaskarżonej rezolucji jako sprawcę zachowań mobbingowych, podczas gdy żaden sąd go za te czyny nie skazał. W odpowiedzi na środek organizacji postępowania przyjęty przez Sąd skarżący wskazał w tym względzie, że w chwili przyjęcia zaskarżonej rezolucji postępowanie karne było dopiero na etapie postępowania przygotowawczego, a brukselski inspektor pracy może, między innymi, jeszcze postanowić o umorzeniu sprawy.

59 W tym kontekście oświadczenia Parlamentu odzwierciedlają przekonanie, że skarżący jest winny, a przynajmniej nakłaniają opinię publiczną do wiary w jego winę, a nawet przesądzają o ocenie jego czynów przez właściwy sąd.

60 Parlament kwestionuje tę argumentację.

61 Na wstępie należy przypomnieć, że poszanowanie zasady domniemania niewinności ustanowionej w art. 6 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPCz”) oraz w art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) wymaga, aby każdy oskarżony o popełnienie czynu zabronionego był uważany za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą (zob. podobnie wyrok z dnia 6 czerwca 2019 r., Dalli/Komisja, T-399/17, niepublikowany, EU:T:2019:384, pkt 168 i przytoczone tam orzecznictwo).

62 Po pierwsze, zasada ta nie ogranicza się do gwarancji proceduralnej w sprawach karnych: jej zakres jest szerszy i wymaga, aby żaden organ publiczny nie deklarował, że dana osoba jest winna popełnienia przestępstwa, zanim jej wina nie zostanie ustalona przez sąd (zob. podobnie wyrok z dnia 6 czerwca 2019 r., Dalli/Komisja, T-399/17, niepublikowany, EU:T:2019:384, pkt 173 i przytoczone tam orzecznictwo). Zatem naruszenia zasady domniemania niewinności może dopuścić się nie tylko sędzia lub sąd, ale także inne organy publiczne (zob. wyrok z dnia 12 lipca 2012 r., Komisja/Nanopoulos, T-308/10 P, EU:T:2012:370, pkt 92 i przytoczone tam orzecznictwo).

63 Po drugie, art. 6 ust. 2 EKPCz i art. 48 ust. 1 karty nie uniemożliwiają organom, w świetle, odpowiednio, art. 10 EKPCz i art. 11 karty, które gwarantują wolność wypowiedzi, informowania społeczeństwa o prowadzonych postępowaniach karnych, ale wymaga on, aby odbywało się to z zachowaniem pełnej dyskrecji i ostrożności, której wymaga poszanowanie zasady domniemania niewinności (zob. podobnie wyrok z dnia 8 lipca 2008 r., Franchet i Byk/Komisja, T-48/05, EU:T:2008:257, pkt 212 i przytoczone tam orzecznictwo).

64 Ponadto orzeczono, że do momentu, w którym osoba oskarżona o popełnienie przestępstwa nie została skazana prawomocnym wyrokiem przez sąd, zgromadzenie parlamentarne jest zobowiązane do przestrzegania zasady domniemania niewinności i tym samym do zachowania

dyskrecji i powściągliwości przy wypowiedzaniu się w rezolucji na temat czynów, w związku z którymi wobec tej osoby toczy się postępowanie karne (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 18 lutego 2016 r. w sprawie Rywin przeciwko Polsce, CE:ECHR:2016:0218JUD000609106, pkt 207, 208 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 65 W niniejszej sprawie bezsporne jest, że w dniu 29 kwietnia 2021 r., czyli w dniu przyjęcia zaskarżonej rezolucji, żaden sąd nie stwierdził winy skarżącego za zarzucane mu czyny. W tym dniu co najwyżej toczyło się postępowanie karne wszczęte przez władze belgijskie w 2020 r. Skarżący wskazał ponadto, przy czym Parlament temu nie zaprzeczył, że postępowanie karne wciąż nie zostało zakończone i że nie wniesiono sprawy do żadnego sądu, który miałby rozpoznać ją co do istoty, celem zbadania spornych czynów.
- 66 W związku z powyższym należy oddalić argument skarżącego, zgodnie z którym zasada domniemania niewinności zakazuje Parlamentowi powoływania się na raport OLAF-u, wskazujący go jako sprawcę mobbingu, bez oczekiwania na zakończenie postępowania karnego.
- 67 Co się tyczy bowiem oświadczeń złożonych przez organ publiczny po zakończeniu dochodzenia prowadzonego przez OLAF, orzeczono już, że poszanowanie zasady domniemania niewinności nie stoi na przeszkodzie temu, by w trosce o informowanie obywateli w możliwie najdokładniejszy sposób o działaniach podjętych w kontekście ewentualnych nieprawidłowości lub nadużyć, instytucja Unii wskazała główne wnioski płynące z raportu OLAF-u, dotyczące członka instytucji, w sposób wyważony i powściągliwy oraz nie wykraczając zasadniczo poza fakty (zob. podobnie wyrok z dnia 6 czerwca 2019 r., Dalli/Komisja, T-399/17, niepublikowany, EU:T:2019:384, pkt 175–178).
- 68 Zatem sama okoliczność, że w pkt 66–70, 72, 75, 78, 79 i 82 zaskarżonej rezolucji, wymienionych przez skarżącego na rozprawie, Parlament pozwolił na zidentyfikowanie skarżącego jako sprawcy zachowań mobbingowych, co odpowiada głównemu wnioskowi z raportu OLAF-u, nie stanowi sama w sobie naruszenia zasady domniemania niewinności.
- 69 Dokładniej rzecz ujmując, dla oceny istnienia naruszenia tej zasady znaczenie ma raczej wybór sformułowań użytych w zaskarżonej rezolucji.
- 70 W tym względzie należy stwierdzić, że poza cytatami z zaskarżonej rezolucji, pozostawionymi bez komentarza, znajdującymi się w części wprowadzającej, skarżący nie wskazał w skardze żadnego punktu wspomnianej rezolucji, który według niego naruszałby zasadę domniemania niewinności poprzez wybór użytych sformułowań. Ponadto na etapie repliki ograniczył się on do odesłania do pewnych fragmentów dokumentów sporządzonych w ramach postępowania w sprawie absolutorium, które dotyczyło roku budżetowego 2018, czyli roku budżetowego poprzedzającego sporny rok budżetowy, i ze względu na to owe fragmenty nie mogą być przedmiotem kontroli Sądu w ramach niniejszego sporu.
- 71 W odpowiedzi na pytanie Sądu zadane na rozprawie skarżący skrytykował jedynie w szczególności sposób pkt 75 zaskarżonej rezolucji, przytoczony w pkt 13 powyżej, ponieważ wskazano w nim, że został on „jugé” (uznany) za winnego mobbingu, podczas gdy w tym względzie nie został wydany żaden wyrok.
- 72 W tej kwestii, w braku wyroku skazującego skarżącego, użycie terminu „jugé” (uznany) jest oczywiście nieprawidłowe. Parlament przyznał zresztą na rozprawie, że sformułowanie to „nie jest szczególnie szczęśliwe”.

- 73 Jednakże w ramach oceny istnienia naruszenia zasady domniemania niewinności w orzecznictwie podkreślono znaczenie uwzględnienia rzeczywistego znaczenia rozpatrywanych oświadczeń, a nie ich dosłownej formy, a także szczególnych okoliczności, w jakich zostały sformułowane (zob. podobnie wyrok z dnia 8 lipca 2008 r., Franchet i Byk/Komisja, T-48/05, EU:T:2008:257, pkt 211 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 74 W niniejszym przypadku szczególne okoliczności niniejszej sprawy pozwalają zrozumieć, że użycie terminu „jugé” (uznany) we francuskiej wersji zaskarżonej rezolucji ma odzwierciedlać stwierdzenie OLAF-u, zgodnie z którym zachowanie skarżącego wobec dwóch członków personelu stanowiło mobbing. Tymczasem z powyższego wynika, że takie stwierdzenie, ograniczające się do przypomnienia wniosków OLAF-u, nie narusza domniemania niewinności skarżącego.
- 75 Wniosek ten znajduje potwierdzenie w różnych wersjach językowych pkt 75 zaskarżonej rezolucji, które nie zawierają żadnego odniesienia do orzeczenia w sądowym znaczeniu tego słowa, w szczególności w wersjach angielskiej („was found responsible”), niemieckiej („verantwortlich gemacht wurde”), hiszpańskiej („fue declarado responsable”), czy też niderlandzkiej („verantwoordelijk werd bevonden”). Rzeczywisty sens tych oświadczeń polega zatem na podkreśleniu odpowiedzialności skarżącego za czyny stanowiące mobbing, wynikającej z raportu OLAF-u, bez przesądzania w żaden sposób o jego ewentualnej winie w postępowaniu karnym toczącym się przed sądem belgijskim.
- 76 Ponadto należy zauważyć, że w pkt 83 zaskarżonej rezolucji Parlament przypomniał również, że w dniu przyjęcia rezolucji nie otrzymano żadnych dodatkowych informacji na temat postępowania karnego. Wzmianka taka pozwala uniknąć wszelkich wątpliwości co do tego, czy w stosunku do skarżącego zostało wydane „orzeczenie”, czy też nie.
- 77 W związku z tym użycie słowa „jugé” w pkt 75 francuskiej wersji zaskarżonej rezolucji, mimo że nieadekwatne i mało stosowne, nie narusza domniemania niewinności skarżącego.
- 78 Zważywszy, że skarżący wyraźnie skrytykował jedynie pkt 75 zaskarżonej rezolucji, do Sądu nie należy badanie i analizowanie, czy domniemanie jego niewinności mogłyby naruszyć inne fragmenty tej rezolucji.
- 79 Z powyższego wynika, że drugi zarzut szczegółowy nie pozwala na wykazanie bezprawnego zachowania po stronie Parlamentu.

W przedmiocie trzeciego zarzutu szczegółowego, dotyczącego naruszenia poufności dochodzeń prowadzonych przez OLAF

- 80 Po pierwsze, skarżący zarzuca OLAF-owi zasadniczo, że podczas spotkania Cocobu, mającego miejsce w dniu 3 lutego 2020 r., ujawnił Parlamentowi poufną treść swego raportu z dochodzenia, w następstwie czego Cocobu przedstawiła projekt raportu w sprawie absolutorium dla EKES-u, wskazujący, między innymi, skarżącego po nazwisku. Zaskarżoną rezolucję, opartą na tym raporcie Cocobu, przyjęto zatem z naruszeniem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczącego dochodzeń prowadzonych przez OLAF oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. 2013, L 248, s. 1).

- 81 Po drugie, skarżący podnosi, że zasada poufności zakazuje Parlamentowi ujawnienia treści raportu wykorzystanego w ramach postępowania dyscyplinarnego lub sądowego, która to zasada wynika z art. 10 i art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2013.
- 82 Parlament kwestionuje tę argumentację.
- 83 Po pierwsze, w zakresie, w jakim skarżący zarzuca OLAF-owi naruszenie obowiązku zachowania poufności podczas spotkania Cocobu w dniu 3 lutego 2020 r., wystarczy stwierdzić, że taka argumentacja jest niedopuszczalna, ponieważ zmierza do wykazania bezprawności zachowania, które należy przypisać temu urzędowi, a nie pozwanemu. Komisja, przy której działa OLAF, nie jest zaś stroną niniejszego postępowania.
- 84 Po drugie, w zakresie, w jakim skarżący krytykuje zachowanie Parlamentu, należy przypomnieć, że obowiązek zachowania poufności jest dopełnieniem zasady domniemania niewinności (zob. podobnie wyrok z dnia 8 lipca 2008 r., Franchet i Byk/Komisja, T-48/05, EU:T:2008:257, pkt 213).
- 85 Tymczasem z rozważań zapisanych powyżej wynika, że zasada ta nie zakazuje Parlamentowi przywołania głównych wniosków zawartych w raporcie OLAF-u, w ramach powierzonego Parlamentowi zadania kontroli wykorzystania funduszy publicznych. W tych okolicznościach nie można zarzucać Parlamentowi naruszenia poufnego charakteru raportu OLAF-u, o którym wiedział na podstawie art. 17 ust. 4 rozporządzenia nr 883/2013, poprzez powołanie się na główny wniosek tego raportu wskazany w zaskarżonej rezolucji.
- 86 Z powyższego wynika, że trzeci zarzut szczegółowy nie pozwala na wykazanie bezprawnego zachowania po stronie Parlamentu.

W przedmiocie czwartego zarzutu szczegółowego, dotyczącego naruszenia prawa do dobrej administracji i zasady proporcjonalności

- 87 Skarżący zarzuca Parlamentowi niezachowanie obowiązku bezstronności i naruszenie zasady proporcjonalności poprzez wskazanie osoby fizycznej w dokumencie skierowanym do EKES-u w przedmiocie zarządzania budżetem.
- 88 Parlament kwestionuje tę argumentację.
- 89 Co się tyczy prawa do dobrej administracji, przewidzianego w art. 41 karty, należy przypomnieć, że nie stanowi ono samo z siebie źródła uprawnień dla jednostek, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest wyrazem uprawnień szczególnych, jak prawo do bezstronnego i sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy w racjonalnym terminie (wyrok z dnia 4 października 2006 r., Tillack/Komisja, T-193/04, EU:T:2006:292, pkt 127). Jeśli chodzi o wymóg bezstronności, którego naruszenie skarżący zarzuca Parlamentowi, obejmuje on z jednej strony subiektywną bezstronność, rozumianą w ten sposób, że żaden pracownik danej instytucji zajmującej się tą sprawą nie może w jakikolwiek sposób okazywać stronniczości lub osobistych uprzedzeń, a z drugiej strony obiektywną bezstronność, rozumianą w ten sposób, że po stronie instytucji muszą istnieć dostateczne gwarancje, by wykluczyć w tym względzie wszelkie uzasadnione wątpliwości (zob. wyrok z dnia 11 lipca 2013 r., Ziegler/Komisja, C-439/11 P, EU:C:2013:513, pkt 155 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 90 W niniejszym przypadku, skarżący pragnie wykazać naruszenie przez Parlament obowiązku bezstronności subiektywnej, wskazując jedynie, że zaskarżona rezolucja zawiera „informacje dotyczące [jego] winy na podstawie rzekomo popełnionych czynów przedstawionych w poufnym raporcie OLAF-u”.
- 91 Jednakże fakt, że zaskarżona rezolucja pozwoliła na identyfikację skarżącego jako sprawcy zachowań mobbingowych, co jest jednym z wniosków raportu OLAF-u, nie pozwala w żaden sposób wykazać, że członek Parlamentu wykazał się stroniczością lub wyraził osobiste uprzedzenie w tym względzie.
- 92 Ponadto, co się tyczy obowiązku obiektywnej bezstronności, skarżący ogranicza się do twierdzenia, że jego zachowanie nie miało, zdaniem OLAF-u, żadnych skutków finansowych.
- 93 Tymczasem taki argument nie pozwala podważyć obiektywnej bezstronności Parlamentu.
- 94 Co się tyczy zarzucanego naruszenia zasady proporcjonalności, skarżący w odpowiedzi na pytanie zadane przez Sąd podczas rozprawy wskazał, że argumentacja przedstawiona w tym względzie nie jest autonomiczna w stosunku do argumentacji przytoczonej na poparcie pierwszego zarzutu szczegółowego.
- 95 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że czwarte zarzut szczegółowy nie pozwala na wykazanie bezprawnego zachowania po stronie Parlamentu.
- 96 W świetle powyższego należy zatem oddalić żądanie zadośćuczynienia w całości, bez konieczności badania, czy spełnione zostały dwie pozostałe przesłanki powstania odpowiedzialności Unii. Nie ma również potrzeby orzekania w przedmiocie wniosku Parlamentu o usunięcie z akt sprawy dokumentu określonego jako protokół z posiedzenia Cocobu w dniu 3 lutego 2020 r., ponieważ dokument ten, jako podniesiony w celu wykazania bezprawnego zachowania OLAF-u, jest pozbawiony jakiegokolwiek znaczenia dla niniejszego sporu.

W przedmiocie kosztów

- 97 Zgodnie z art. 134 § 1 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżący przegrał sprawę, należy zgodnie z żądaniem Parlamentu obciążyć go kosztami.

Z powyższych względów

SĄD (ósma izba w składzie powiększonym)

orzeka, co następuje:

- 1) Skarga zostaje w części odrzucona, a w pozostałym zakresie oddalona.**
- 2) KN zostaje obciążony kosztami postępowania.**

van der Woude

Svenningsen Mac Eochaidh

Pynnä

Laitenberger

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 30 listopada 2022 r.

Podpisy